

Med kroppen som verktyg

Hon är inte härifrån, är den tanke som far genom mitt huvud när jag ser Nora Chipaumire för första gången. Mötet är oväntat. Fotografen Klara och jag står vid Place de la Nation i Ouagadougou, Burkina Fasos huvudstad, och väntar på dansläraren, Solo. När han till sist kommer är han inte ensam.

— **DET HÄR ÄR MIN HUSTRU, SÄGER SOLO** och en kvinna med rakat huvud och vänligt leende sträcker fram sin hand från mopeden som de sitter på.

Kanske påminner min egen reaktion om den som kvinnorna i Moçambique hade. De som stod vid sidan om och såg när filmen om Nora spelades in.

– De tittade förundrade på mig. Det var som om de inte riktigt visste vad de skulle tro. Var det en kvinna de såg framför sig och var det verkligen en dans som hon framförde, berättar Nora och skrattar.

Hon är dansare, men ser sig framförallt som berättare. Friheten är hennes ledstjärna, den som hjälper henne att utmana gränser, de kulturella, geografiska och kreativa gränserna.

– Dans är det sätt jag uttrycker mig på och kroppen det verktyg jag använder. Dans är liv och det är självbevarande, säger Nora.

GENOM FILMEN NORA, EN POETISKT VACKER danssaga om och med Nora själv, lär vi känna bakgrunden till hennes skapande och berättande. Fötter trampar rytmiskt i lerig jord, fingrar slår på trummor. En kärleksfull mormor, en beslutsam mamma och Zimbabwes självständighetskamp banar Noras väg in i livet. Hon väljer bort ett traditionellt familjeliv i Zimbabwe. Hon vill bevisa för sig själv att hon kan leva ett självständigt liv, överleva och fortsätta att leva.

Samma dag som Nora examinerades i juridik på universitetet i Harare får hon en flygbiljett till USA i present av en kurskamrat. Ett nytt liv breder ut sig framför hennes fötter. Nora tar dansklasser på Mill's College i San Francisco. Snart blir hon erbjuden en plats i *Urban Bush Womens's company*, som grundades 1984 av dansaren Jawole Willa Jo Zollar. Kompaniet är speciellt på så sätt att alla dansarna är kvinnor med rötter i Afrika och den afrikanska diasporan. Genom dansen kastar de ljus på de historier som ingen ännu har berättat. Utifrån ett tydligt kvinnoperspektiv blir dansen plattform för socialt engagemang och civilt ansvarstagande. Tillsammans med de andra dansarna i gruppen är Nora en av de, i förhållande till manliga dansare, få afrikanska kvinnor som arbetar med modern, eller så kallad *contemporary* dans.

– Afrikaner vill säga något nytt och de är trötta på att det alltid ska göras på det traditionella sättet, med traditionell dans, säger Nora.

I sin dans undersöker hon de kulturella, politiska, ekonomiska identiteterna i det moderna afrikanska livet. Hon uttrycker

sin sorg över att duktiga afrikanska dansare ofta anpassar koreografin till en västerländsk publik. Hon kallar det för *passport dancing*.

– När man skapar dans för att behaga en publik utomlands sker det på bekostnad av den afrikanska dansens estetiska utveckling. I många afrikanska länder finns till exempel inte traditionen att dansa framför någon, framför kungen som var brukligt vid de europeiska hoven. I Afrika är det vanligare att dansa mer cirkulärt, på ett deltagande sätt. Visst är det förstäligt att alla måste tjäna sitt levebröd och det behöver inte vara fel att framföra dans för ny publik. Det tråkiga är att det bara sker i en riktning, säger Nora.

Det var åtta år sedan hon senast var i Zimbabwe.

– Man åker inte dit på en vecka, men visst kan jag känna dåligt samvete över att inte vara där, säger Nora.

HENNES MAMMA VÄGRAR ATT LÄMNA SITT HEM även om situationen i landet har blivit allt svårare för människorna som lever där. Och visst finns det de som kritiserar sådana som Nora, som inte befinner sig i hemlandet och arbetar för att förbättra saker på plats. Men Nora är av en annan åsikt.

– Jag ser inte bara problem med att leva utanför. Tvärtom har jag friheten att uttrycka mig och kan presentera en annan bild av Zimbabwe än den ensidiga bild som ofta visas i USA.

I dansen använder hon sitt zimbabwiska ursprung som startpunkt.

– Naturligtvis vill jag kunna gå utanför mig själv, men som en person som kommer från den så kallade tredje världen känns det som om jag måste förklara mycket. I USA kan folk ställa frågor i stil med "Bodde du i hus i Zimbabwe", berättar Nora.

Det har inte alltid varit självklart att Nora skulle bli dansare och koreograf. Filmskapare är ett av de yrken hon har funderat över.

– Eftersom jag är lite av en ensamvarg är dans bättre. I film blir man mer beroende av ekonomi, av andra människor och av deras tid, förklarar Nora.

Men numera dansar Nora ändå inte helt själv. Nu har hon med sig Solo, som egentligen heter Souleyman Badolo, dansare och koreograf från Burkina Faso.

– Jag såg honom dansa i Brooklyn i New York och det var min första erfarenhet av en annan modern dansare från Afrika. Vi arbetade mycket bra tillsammans och det fanns en speciell kemi mellan oss, säger Nora med ett underfundigt leende.

SUZANNA PETERSSON KERO